

סגולה-ולא משנה מה תעשה!

סגולת עם ישראל ודאגתו של הרב קוק לכולם.

פעולה של תנועת הנוער אריאל

כתיבה: יאיר בן יעקב, רכז הדרכה תחום בנים, תנועת אריאל

שכבת גיל: כיתות ט' – י"א
משך זמן מומלץ: כ- 45 ד'

מטרה:

להבין שעם ישראל הוא עם סגולה ואינו תלוי איפה הוא נמצא רוחנית.

משאבים מדרשים:

ברטיסיות טיעון – נספח 1

פקדמה למדריך

הרב קוק חי בתקופת ההתעוררות של שיבת ציון במלוא עוזה, מהקונגרס הציוני הראשון והקמת אגודת ישראל ועד העליות לארץ ישראל לקראת הקמת המדינה (שלא זכה לראות בהקמתה). בתקופה זו עם ישראל היה מפוזר ומפורד בין המדינות ואף השפה העברית לא הייתה שם בצורה מספקת כדי ליצור בסיס משותף לשיח של עם אחד. בזמנים מורכבים אלה היה הרב קוק סמל לדמות מגשרת שדואגת לכל יהודי באשר הוא יהודי וכן ראייה שלא פספסה באף אחד את סגולת ישראל שלו והשייכות לעם ששב לארצו – גם אם הוא עושה הכל כדי לא להיות שם.

← ניצור פולמוס סביב סוגיית סגולת עם ישראל.

נחלק ברטיסיית טיעון (נספח 1), אותו ייצג אחד הנערים בדיאלוג מול נער אחר מולו.

← נחזור על כך 3 פעמים = 3 נושאים.

נבחר כל פעם שני נערים והנער שקיבל את הכרטיסייה יאתגר את הנער שיושב מולו.

נאפשר גם שיח שייכנס משאר הקבוצה.

לאחר שלושה פולמוסים נעצור ונסכם.

שלושה נושאים:

1. גדלתי בתור יהודי עד המשבר הראשון שלי מול האלוקים ולכן החלטתי לבדוק דתות אחרות. הלכתי לבודהיזם ושם מצאתי את מקומי. יום אחד מגיע אלי חבדניק ומסביר לי שיהודי נשאר יהודי וכדאי שאבוא לשמוע.

אותי זה הפתיע, הרי כבר לא הייתי מספר שנים בסיפור היהודי – למה שיהיה לנו קשר?

2. אני יהודי אמריקאי, יום אחד פונים אלי יהודים ומבקשים ממני לעזור במימון עורך דין למספר יהודים רוסים שנתפסו בארצם בתואנה אנטישמית. אני חושב שאומנם אנחנו בני אותו עם, אבל אני לא אמור לעזור להם! הם רוסים, וזו מדינת אויב! שיהודים שם יעזרו לעצמם. אני לא קשור אליהם.

3. אני יהודי מה שנקרא חרד"ל וחשוב לי מאוד הצביון היהודי של המדינה שלי. יום אחד אני הולך לי ברחוב בשבת וקולט את החנויות של אחד המבנים פתוחות!
הדבר הראשון שרציתי לעשות זה לעשות שם כזה באלאגן שאף אחד לא יקנה שם ורק יהיה להם הפסדים!

הם לא מבינים שזה לא רק פגיעה בשומרי השבת שעוברים שם אלא גם בצביון היהודי שאליו ציפינו 2000 שנה?

פעם הבאה שזה קורה, ככה אגיב. שיבינו מה זה.

נסכם שאנחנו יודעים לצטט את כל הדיבורים על סגולת ישראל ועל היחס למדינת ישראל, אבל ישנם לא מעט דילמות ששם הדברים אולי יכולים להישמע פשוטים, אך אינם פשוטים כלל וכלל.

נספר את סיפור מסע המושבות שיזם הרב קוק:

מסע המושבות שיזם הרב קוק

בכ"ח אייר תרס"ד (1904) הגיע הרב קוק לארץ ישראל לכהן כרבה של יפו והמושבות. בשנים אלו, שנות העלייה השנייה, הגיעו עולים רבים לארץ ישראל, ביניהם היו צעירים חלוצים בעלי אידאולוגיות מודרניות, בין השאר סוציאליסטית, שרובם התרחקו מאורח החיים המסורתי. הם עלו לארץ מתוך מטרה לבנות ריבונות יהודית בארץ ישראל, וראו בכיבוש העבודה אמצעי נחוץ וחיוני. יחד עם זה החלו לגבש לעצמם זהות לאומית וחילונית חדשה, המבוססת על עולם היהדות המסורתית אולם לא זהה לה.

הרב קוק העריך מאוד את החלוצים אנשי העלייה השנייה הבונים ומפתחים את הארץ במסירות נפש, וראה בהם חולייה חשובה בתהליך הגאולה. הוא טען שיש בהם נשמה ואור הגנוז, אפילו שלא מדעתם. אולם הסתייג מאורח חייהם המרוחק מתורה והלכה, הפריע לו שהם מנותקים מהדת כפי שהוא ראה אותה, וסבר כי "חלק מהחלוצים הצעירים שבו בארץ ישראל ליסוד הלאומי שלנו אבל עדיין לא שבו ליסוד דתי אולם אי אפשר להפריד בין שני יסודות אלה שהם אחד...רק על ידי אהבה ניתן יהיה לאחדם". בכך, הרב קוק, שראה שאחיזת הדת נחלשת ביישוב החדש, התייחס לנושא החילון שהחל להיות רווח בישראל על ידי ביקורים מדי פעם במושבות ודרישה מהציבור לחזור למקורותיו, כל זאת בדרכי נועם מתוך גישה של שמאל דוחה וימין מקרבת, מתוך רצונו "לחדור אל עומק ליבו של הפועל הצעיר", ובהאמינו בכוחו של מפגש ישיר. לפיכך בשנת תרע"ד 1913 יזם הרב קוק מסע של רבנים אל המושבות במאמץ לקרב אותם לקיים את המצוות. גם חלק מרבני היישוב הישן השתתפו במסע.

הרבנים ביקרו במשך כחודש ימים בעשרים ושישה יישובים באזורי חיפה, הגליל התחתון ואצבע הגליל. הרבנים שהרגישו בחשיבותו הגדולה של המפגש שאפו לקיים מסע כזה פעם או פעמיים בשנה, אך בסוף אותה שנה פרצה מלחמת העולם הראשונה שלא אפשרה את מילוי המשאלה.

בכל המושבות התקבלה המשלחת בכבוד גדול. במקומות אחדים הוחלט בהשפעת הביקור לבצע שינויים. הובאו מורים דתיים שיחזקו את לימודי הקודש, הוקצה תקציב לבניין בית כנסת, התמנו אנשים שידאגו לקשר עם הרבנים ויישאו בעול העניינים הדתיים ביישובים, בעיקר בעניין התרומות והמעשרות. ביישובים שחלק מחבריהם היו בעלי תפיסת עולם סוציאליסטית וחילונית, כמו דגניה וכנרת, התקבלו הרבנים בכבוד, אך בנימה של הסתייגות. אך בסופו של דבר עצם בואה של משלחת הרבנים עוררה את העם לאחות את הקרע שנוצר.

(קטעים מוויקיפדיה ועוד)

נשאל

מה דעתכם על הדובר הראשון לאור סיפור 1?
מה הרב קוק ושאר רבני המשלחת אמרו בעצם בואם למושבות?
איפה מצאו הרבנים ואנשי המושבות את הבסיס לשיח לדעתכם?

נסכם שהרבנים (והרב זוננפלד שהתנגד לציונות היה בין ראשי המשלחת) הבינו שהעשייה הציונית, גם אם מתוך חילוניות גמורה מנצנצת מתוך חיבור לעם ישראל ולמהותו כי הקשר לא יכול להינתק, גם אם ההתרחקות נעשית ממרד למול היהדות!

נספר סיפור נוסף בנושא השני על הרב קוק:

הרב קוק ויהודים בבריטניה

בעת מלחמת העולם הראשונה היה הרב קוק בלונדון לאחר שיצא לכנס של אגודת ישראל בשוויץ ולא יכול היה לחזור לארץ. בתקופה זו התבקש על ידי קהילת 'מחזיקי הדת' בלונדון לכהן כרבם וניאות לכך בתנאי שברגע שיתאפשר לו יחזור לארץ ישראל. בתקופה זו היגרו מיליוני בני אדם בעקבות המלחמה, וכך הגיעה קבוצת יהודים מרוסיה לבריטניה. ממשלת בריטניה רצתה להסגירם לארצם בגלל המתח ששרר וחוסר ההסכמה של מדינתם לאפשר הגירה, ועניין זה הגיע לאוזניו של הרב קוק.

הרב קוק שלא הכירם ולא היה כלל מעורב בסיפור נכנס לעובי הקורה ופעל בכל כוחותיו וניצל את קשריו עד להסכמת בריטניה להשאירם כך שלא יפגעו ואף דאג להם בהמשך דרכם.

נשאל:

- מה בער לרב קוק להפעיל את כל קשריו ו'לבזבז' את זמנו על קבוצת מהגרים שברחה מרוסיה?
- אם אתם הייתם נדרשים להפעיל מאמץ רב כדי להניא את השלטונות, האם הייתם עושים את זה עבור כל יהודי? מדוע?
- האם זה גורם לחשוב שוב על המקרה השני בדיאלוג?

נסכם

הרב קוק הבין שיהודים נמצאים בצרה, ואף על פי שזו הייתה תקופה מאוד מבולגנת ויהודים כלל לא היו מחוברים ליהודים ממדינות אחרות ואף לחמו אחד בשני במסגרת נאמנותם למדינתם במלחמת העולם הראשונה – ובכל זאת, אחים הם!

הרב קוק והסנדלר

באחת השבתות עלה מתפלל נסער על במת בית הכנסת 'שערי תורה' שבנווה שלום ביפו, הפסיק את קריאת התורה באמצעה והכריז בקול רם ונרגש לפני הרב וציבור המתפללים:

"דעו לכם רבותי כי בשעה זו ממש יושב שמואל הסנדלר בחנותו אשר ברחוב הראשי ביפו ועוסק במלאכתו ומחלל שבת בפרהסיה ללא כל בושה! כל המתפללים מתבקשים להפסיק מיד את תפילתם וללכת כאיש אחד לחנותו של אותו רשע כדי להיפרע ממנו על חילול השבת המביש!"

הקהל שמע את דברי האיש הנרגש וקולות של זעם על חילול השבת בפרהסיה נשמעו מכל עבר.

היו כאלה שקראו לעשות שפטים באותו רשע. לאחר שירד האיש, עלה הרב קוק על הבמה, השקיט את הקהל המרוגז בתנועות ידיו ואמר בקול נמוך, אך תקיף:

"אבקש מכל הקהל לסיים את תפילתו בשקט וללא כל מהומה. לאחר התפילה נצא כולנו לעבר חנותו של שמואל הסנדלר, אך אבקש בכל פה להישמע להוראותיי ולא לחרוג מהן. ממני תראו וכן תעשו!"

לאחר התפילה יצאו כל המתפללים ובראשם הרב קוק לרחובה הראשי של יפו המוליך לחנותו של שמואל הסנדלר. העוברים והשבים השתאו למראה התהלוכה. הם הגיעו לחנותו של הסנדלר שהייתה פתוחה לרווחה וכמה לקוחות נראו בתוכה.

המתפללים ועוברי אורח נוספים שהצטרפו אליהם ניצבו על עומדם וחיכו בדריכות למה שעומד להתרחש לנגד עיניהם.

הרב נכנס לחנות כשהוא עטוף בטליתו וקרא בקול רם: "ר' שמואל, שבת שלום לך!"

שמואל הסנדלר נדהם למראה רב העיר ולא הצליח להוציא הגה מפיו. הוא ציפה שהרב יאמר דבר מה נוסף, שיוכיח אותו על חילול השבת בפרהסיה, אבל הרב נפרד ממנו לשלום בניד ראש ויצא מהחנות לעבר ביתו כדי לסעוד את סעודת השבת.

לאחר שהרב יצא, נכנסו כל המתפללים בזה אחר זה וברכו את שמואל הנדהם בשבת שלום כפי שעשה הרב.

הסנדלר הושפע עמוקות ממה שאירע. הוא התמלא בבושה וחרטה, וזמן קצר לאחר שהסתלקו כולם נעל את חנותו וניגש לביתו של הרב קוק, עדיין בעיצומה של השבת.

הוא הקיש על הדלת ולאחר שהופיע הרב וקידמו בפנים טובות ומאירות, אמר שמואל בבכי ובתחנונים: "כבוד הרב. יש לי שמונה ילדים בביתי והכנסותיי אינן מספיקות כדי להאכילם ולהלבישם. אשתי לא יכלה להכין עבורנו אפילו סעודה אחת לשבת, ומשום כך אני מוכרח לעבוד גם בשבת. כל השבוע יושב אני בחנותי ומעטים הנכנסים. אפילו זוג מגפיים אחד לא מכרתי השבוע. אין לי כל ברירה.

בצער רב נאלצתי למכור גם בשבת, כבוד הרב..."

הרב הרגיע אותו במילים נעימות והסביר לו כי הוא טועה ודווקא אם ישמור על השבת כהלכתה, תבוא לביתו הברכה. לבסוף בקש ממנו להגיע אליו שוב במוצאי שבת.

כאשר חזר שמואל לבית הרב בצאת השבת, הושיט לו הרב סכום כסף וברכו שיצליח בעסק. לאחר מכן פנה הרב לוועד הקהילה וביקש מהם שיקלו על מצבו של שמואל. ומאותה השבת ואילך, דקדק הסנדלר לשמור את השבת כהלכתה וראה ברכה בעמל כפיו.

- הרי היה הרב קוק יכול בקלות לגרום לסגירתה של החנות של שמואל, מדוע לא ציווה שידאג שיסגור וזהו?
- מה הייתה הגישה שאותה אימץ הרב קוק כלפי יהודים שאינם מצליחים לשמור תורה ומצוות?
- כיצד אתם הייתם פועלים?

נסכם

הרב קוק דן כל יהודי לכף זכות וראה בו את המקום הקדוש, ולכן פנה אליו בנועם. ידע הרב ששמואל בתוכו, גם בלי לדעת את סיפורו, לא עושה את זה להכעיס אלא ממצוקה וכך צריך לדון כל יהודי בכל זמן שאינו מקיים תורה ומצוות.

שאלה ג – נסאור אג דיאמאג

נחזיר את הנערים שפתחו את הדילמות – ונבקש מהם שיציגו את אותה הדמות אבל מהמקום שמבין את סגולת עם ישראל, ואיך דווקא מהדמות שהקשתה, אפשר להבין הרבה יותר את הצורך שעם ישראל הוא 'עם סגולה ולא משנה מה'.

נספח 1 – כרטיסיות טיעון

1. גדלתי בתור יהודי עד המשבר הראשון שלי מול האלוקים ולכן החלטתי לבדוק דתות אחרות. הלכתי לבודהיזם ושם מצאתי את מקומי.

יום אחד מגיע אלי חבדניק ומסביר לי שיהודי נשאר יהודי וכדאי שאבוא לשמוע.

אותי זה הפתיע, הרי כבר לא הייתי מספר שנים בסיפור היהודי – למה שיהיה לנו קשר???

2. אני יהודי אמריקאי, יום אחד פונים אלי יהודים ומבקשים ממני לעזור במימון עורך דין למספר יהודים רוסים שנתפסו בארצם בתואנה אנטישמית. אני חושב שאומנם אנחנו בני אותו עם, אבל אני לא אמור לעזור להם! הם רוסים, וזו מדינת אויב! שיהודים שם יעזרו לעצמם!! אני לא קשור אליהם!!

3. אני יהודי מה שנקרא 'חרד"ל' וחשוב לי מאוד הצביון היהודי של המדינה שלי. יום אחד אני הולך לי ברחוב בשבת וקולט את החנויות של אחד המבנים פתוחות!

הדבר הראשון שרציתי לעשות זה לעשות שם כזה באלאגן שאף אחד לא יקנה שם ורק יהיה להם הפסדים!

הם לא מבינים שזה לא רק פגיעה בשומרי השבת שעוברים שם אלא גם בצביון היהודי שאליו ציפינו 2000 שנה?

פעם הבאה שזה קורה, ככה אגיב!!!
שיבינו מה זה!!!